

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ І СЬОГОДЕННЯ

Довбенко А. Д.

Науковий керівник – кандидат філол. и., доц. Гарбар М. А.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

Незважаючи на те, що історія вивчення спадщини Г. С. Сковороди у філологічному та філософському аспектах налічує вже понад 200 років, досі залишається чимало аспектів, які потребують уваги науковців. Розроблена філософом концепція життєвої мудрості набуває особливого значення в самоусвідомленні людини ХХІ століття, чимдалі відкриваючи нові грані буття.

Ключові слова: філософ, свобода, людина, щастя, споріднена праця.

Проповідник філософії свободи і любові – так називали Григорія Савича Сковороду. Філософ вважав, що кожна людина у житті має своє призначення і виконує власну місію. Він розглядав філософію як пізнання людиною самої себе. Для Григорія Сковороди людина – ключ до всіх розгадок життя, тому що всі питання й усі таємниці світу зосереджені для нього в людині [2]. Поки особистість не розгадає себе, вона не зможе нічого розуміти в тому, що її оточує, розгадавши ж себе до кінця, людина проникає в найглибші таємниці Всесвіту.

Пошук щастя, гармонії та життєвого балансу – ось, за словами мислителя, головна мета філософії.[3] Усім своїм життям він довів, що щастя людини не залежить від місця й часу, плоті або крові, не міститься в високій посаді, владі або багатстві. Для Сковороди шлях до щастя невіддільний від усвідомлення того, що кожна людина є частиною чогось вищого й всеосяжного, тому

потрібно жити й робити добрі справи, щоб бути в гармонії з собою та Всесвітом [4].

Пошук свободи й щастя через самопізнання повинен був здійснюватися у гармонії із Богом [1]. Проте у філософа були певні проблеми із церквою, оскільки Сковорода був «миролюбною людиною зі схильністю до гумору і свободи», що не ладналося зі строгістю церкви.

Безперечно, творчість та ідеї Сковороди збагатили культурну спадщину України і всього світу. Вони мали помітний вплив на Івана Котляревського, Тараса Шевченка. Шевченко добре знав сквородинівські псалми, а також листи філософа [9].

Дослідники життя та вчення Григорія Сковороди сходяться у думці, що цьому філософу вдається залишатися близьким і сучасним для нових поколінь, незважаючи на зміну кількох епох [10]. Можливо, цей феномен можна пояснити прагненням філософа знайти відповіді на ті питання, які ніколи не втрачають своєї актуальності, залишаючись хвилюючими для кожного покоління. Не випадково за позачасовістю ідейно-філософського змісту творчості Сковороду порівнювали з Буддою, Заратустрою і навіть Ісусом.

На сьогоднішній день суть «чесного життя» та «чистої совісті» розкривається у трудовій діяльності людини. У Сковороди не всяка праця веде до цього, за його думками, праця – це не обов'язок, не борг, не примушення, а вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя, незалежно від результатів. А суспільство зараз вважає якраз навпаки. Розподіл людей на тих, хто займається «спорідненою» і «неспорідненою» працею, – глибока думка, спираючись на неї, можна розв'язати сучасні проблеми людства. У Сковороди творчість виходила з розуміння, що людство може об'єднати тільки праця із суспільною користю і особистим щастям, тобто «споріднена» праця. «Неспоріднена» праця – це джерело деградації людського суспільства.

Сучасні кризи, особливо екологічні, – це доказ того, що люди переважно займаються «неспорідненою» працею [8]. Лише після усвідомлення «спорідненої» праці, розуміння своїх здібностей та функції в природі людина здатна перейти на нову сходинку розвитку.

Для Сковороди ідея «спорідненої» праці – це можливість людини діяти відповідно до власних бажань, у чому і полягає її «свобідність». Саме тема свободи у філософії Г. С. Сковороди є важливою для українців, що пройшли й проходять тернистий шлях, щоб її здобути [6]. Мислитель став провідником українського народу й спонукав до духовного відродження нації, пробуджуючи її до боротьби за свою волю.

Проблема свободи неначе червона нитка, яка проходить крізь усю історію українського народу, що виражається у фольклорі, думках, історичних піснях. І навіть у сучасній музиці можна почути проблематику свободи. Наприклад, у співака Артема Півоварова у тексті пісні «Відчуй» є такий рядок: «Знаю я, що

свобода робить нас щасливими», де можна почути основну філософську думку Сковороди.

Погляди Григорія Сковороди на проблему свободи перетинаються із духом українського козацтва, як приклад нескореності і свободолюбства [5]. Адже для козацтва завжди був характерним супротив проти гніту і будь-якого обмеження свободи.

Сковорода запевняв, що найбільша цінність – свобода. Вона дає змогу людині пізнавати і творити себе власноруч. «Стати щасливою зможе та людина, яка зрозуміє себе і буде вільною» [7].

Сьогодні, як і за часів свого життя, Г. Сковорода постає для України важливим символом волелюбності. Його таємниці пригоратимуть увагу наступних поколінь, а теорії набуватимуть нових тлумачень.

Література

1. Betko I. Current Issues of Research on Religious-Philosophical Legacy of Gregory Skovoroda // *Roczniki Humanistyczne*. 2018. Vol. 66. No 7. P. 161–176. URL: <https://doi.org/10.18290/rh.2018.66>.
2. Skovoroda, philosophe ukrainien : Colloque / Préface de Pierre Pascal. Paris, 1976. 118 p.
3. Багалій Д. І. Український мандрований філософ. Гр. Сав. Сковорода. Харків, 1926. 355 с.
4. Заглубий П. В. Філософська спадщина Г. С. Сковороди. Київ, 2000. 562с.
5. Іваньо І. В. Філософія і стиль мислення Г. Сковороди. Київ, 1983. 272с.
6. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. Київ, 2008. 256с.
7. Розстріляний музей: російська ракета проти філософії Сковороди [Електронний ресурс], 2022. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubricato/3480681-rozstrilaniy-muzej-rosijska-raketa-proti-filosofii-skovorodi.html>
8. Сковпень М. Р. Антологія української філософської думки. Київ, 1994. 746 с.
9. Чижевський Д. Філософія Г. Сковороди. Харків, 2004. 272 с.
10. Штогрін І. Григорій Сковорода. Український філософ, якого досі вітають із днем народження [Електронний ресурс] / І. Штогрін. 2002. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/skovoroda-savych-filosof-den-narodzhennya/30982195.html>